

**Zarządzanie Zdywersyfikowanym Ryzykiem w
Świetle Badań Interdyscyplinarnych**

Typologia i Semantyka

Tadeusz Teofil Kaczmarek

Warszawa 2003

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I	
Interdyscyplinarne badanie zdywersyfikowanego ryzyka - typologia i semantyka	9
1. Stan zagadnienia	9
2. Pojęcie ryzyka	11
3. Typologia ryzyka	16
3.1. Ryzyko ubezpieczeniowe	17
3.2. Ryzyko ekonomiczne	18
3.3. Ryzyko finansowe	19
3.4. Ryzyko produkcyjne	20
3.5. Ryzyko prawne a bezpieczeństwo	21
3.6. Ryzyko organizacyjne	24
3.7. Ryzyko polityczne	26
3.8. Ryzyko związane z nowymi technologiami i ekologią	28
3.9. Ryzyko medyczne i epidemiologiczne	31
3.10. Ryzyko farmaceutyczne	33
3.11. Ryzyko chemiczne	35
3.12. Ryzyko psychologiczne	37
3.13. Ryzyko socjologiczne	39
3.14. Medialne ryzyko środków przekazu	40
3.15. Ryzyko cywilizacyjne i kulturowe	42
3.16. Ryzyko filozoficzne, etyczne i religijne	43
3.17. Ryzyko siły wyższej (<i>vis major</i>)	46
4. Prawo do podejmowania ryzyka	49
Podsumowanie rozdziału 1	51
Rozdział II	
Interdyscyplinarne zarządzanie ryzykiem - generalne zasady	53
1. Określenie zasad procesu zarządzania ryzykiem	53
1.1. Identyfikacja i analiza ryzyka	57
1.2. Ocena i sformułowanie wariantów	57
1.3. Ograniczanie i eliminowanie przyczyn ryzyka	58
1.3.1. Zwiększanie zasobu informacji - z różnych dyscyplin i dziedzin .	58
1.3.2. Skutki asymetrii informacji	59
2. Przeciwdziałanie zdywersyfikowanemu ryzyku	61
2.1. Klasyfikacja sposobów przeciwdziałania ryzyku	61
2.2. Ponoszenie ryzyka (własne pokrycie ryzyka)	62
2.2.1. Wkalkulowanie ryzyka w cenę	62
2.2.2. Zapobieganie ryzyku przez tworzenie rezerwy	63
2.2.3. Przeniesienie ryzyka	65
2.2.3.1. Przeniesienie ryzyka przez umowę	65
2.2.3.2. Ubezpieczyciel jako podmiot przejmujący ryzyko	66
2.2.4. Kompensacja ryzyka	67

3. Problemy związane z zarządzaniem ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach.....	67
4. Inne sposoby radzenia sobie z wybranym rodzajem ryzyka (ryzyko eksportowe).....	69
Podsumowanie rozdziału II.....	74
Rozdział III	
Zintegrowane zarządzanie ryzykiem w procesach zarządczych	75
1. Interakcja w zarządzaniu ryzykiem i kierowaniem przedsiębiorstwem.....	76
2. Identyfikacja rodzajów ryzyka w tworzonym systemie celów przedsiębiorstwa.....	78
3. Analiza ryzyka w identyfikowaniu określonych problemów.....	81
4. Uwzględnianie ryzyka przy poszukiwaniu alternatywnych rozwiązań.....	84
5. Ryzyko i wybór instrumentów zarządzania ryzykiem.....	86
6. Kontrola jako funkcja zarządzania ryzykiem	87
Podsumowanie rozdziału III.....	89
Rozdział IV	
Nowe aspekty i kierunki badań nad ryzykiem	90
1. Strategie zmierzające do ograniczenia globalnego ryzyka i zagrożeń dla środowiska naturalnego.....	91
2. Działania człowieka a zmiany klimatyczne.....	93
3. Postawa obiektywna i wątplenie metodyczne w badaniu ryzyka.....	95
4. Optymistyczna i pesymistyczna postawa w ocenie ryzyka.....	96
5. Eksplozja zasobów informacji i jej wpływ na badania nad ryzykiem -jaka perspektywa ?.....	96
6. Znaczenie badań transdyscyplinarnych	98
7. Odpowiedzialność uczonych za skutki prowadzonych badań	100
Podsumowanie rozdziału IV	102
Zakończenie	104
Bibliografia	111
Streszczenie.....	114
Abstract.....	114
Załącznik	
Ubezpieczenie należności eksportera	115
1. Ubezpieczenie należności eksportowych w Niemczech - egzemplifikacja możliwych rozwiązań	115
2. Wybrane produkty ubezpieczeniowe oferowane przez Hermesa w Polsce	117
3. Ubezpieczenie należności eksportowych w Polsce	118

Wstęp

Praca, którą przedkładam Czytelnikom, stanowi próbę nowego spojrzenia na badania naukowe prowadzone nad ryzykiem. Od połowy lat 90. XX wieku naukowcy amerykańscy i europejscy, a zwłaszcza uczeni amerykańscy, brytyjscy i niemieccy, odchodzą od tradycyjnego wąskiego ujmowania ryzyka na rzecz interdyscyplinarnego, a także niekiedy transdyscyplinarnego badania zdywersyfikowanego ryzyka. Globalna gospodarka światowa sprawia, że poszczególne dziedziny życia i dyscypliny wzajemnie się przenikają. Trudno jest więc badać jeden aspekt ryzyka, nie uwzględniając jego wielu możliwych implikacji i skutków w innych dziedzinach.

Spektrum badań nad ryzykiem zostało rozszerzone W drugiej połowie XX wieku, kiedy zidentyfikowano niebezpieczeństwa związane z nowymi technologiami, występujące w przemyśle chemicznym i atomowym, biorąc pod uwagę ich potencjał zupełnie realnej i ogromnej destrukcji, trwałości i nieodwracalności negatywnych skutków w czasie. Zauważono globalne zagrożenie cywilizacyjne płynące z rozbudowy potencjału produkcyjnego koncernów zbrojeniowych. Uczeni i politycy wyraźnie i jednoznacznie zwracają uwagę na możliwość spowodowania nieodwracalnej degradacji środowiska naturalnego w skali globalnej.

Współczesne badania nad ryzykiem prowadzą do wniosku, że nie ma możliwości sformułowania jednej obiektywnej i uniwersalnej definicji ryzyka. Każda dziedzina narzuca konieczność uwzględnienia jej cech specyficznych. Nie udało się dotąd ujednoczyć terminologii dotyczącej obszaru zdywersyfikowanego ryzyka. Co więcej, w niektórych dyscyplinach można zauważyć nawet pewne sprzeczności, na co zwrócimy uwagę w IV rozdziale książki. W celu uporządkowania tej różnorodności, uczeni i badacze tworzą różne szkoły i kierunki badawcze, które nie zawsze pokrywają się ze specyficzną odrębnością poszczególnych dyscyplin naukowych. Badania zmierzają w kierunku **interdyscypliny**.

Ta nowa problematyka związana z ryzykiem została ujęta w cztery rozdziały. Rozdział pierwszy pracy poświęcony jest kwestiom semantycznym i etymologicznym. Autor podjął próbę opracowania typologii interdyscyplinarnego ryzyka, zwracając uwagę na najważniejsze obszary ryzyka. W przedstawionej typologii, w rozdziale pierwszym, scharakteryzował kolejno ryzyko ubezpieczeniowe, ekonomiczne, finansowe, produkcyjne, prawne, organizacyjne, polityczne, technologiczne, ekologiczne, medyczne, psychologiczne, socjologiczne, cywilizacyjne, filozoficzne, etyczne i ryzyko siły wyższej. W końcowej części rozdziału przedstawił ważną kwestię prawa do podejmowania ryzyka i decyzji ryzykownych.

Rozdział drugi dotyczy generalnych zasad zarządzania ryzykiem w aspekcie interdyscyplinarnym. Zawiera także narzędzia przeciwdziałania zdywersyfikowanemu ryzyku. Nowa i nie ukształtowana jeszcze w Polsce gospodarka rynkowa wymaga przedstawienia problemów związanych z zarządzaniem ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach prywatnych. W szczególności zwrócona została uwaga na obszar ryzyka, jako że jest to sfera, która w ciągu ostatnich 10 lat została w naszym kraju zaniedbana. Udział Polski w eksporcie światowym spadł do 0,50% w 2002 roku z 1,27% w 1978 roku i 1% w 1938 roku.

Trzeci rozdział pracy został poświęcony zintegrowanemu zarządzaniu ryzykiem w przedsiębiorstwach prywatnych. Wyeksponowane zostało sprzężenie zwrotne występujące pomiędzy zarządzaniem ryzykiem i kierowaniem przedsiębiorstwem.

W czwartym rozdziale została podjęta próba przedstawienia kierunku, w jakim będą rozwijane badania nad ryzykiem w XXI wieku.

Autor pragnie wyrazić nadzieję, że to nowe podejście do kategorii ryzyka zachęci innych badaczy w Polsce do podjęcia i pogłębienia tych ważnych dla gospodarki rynkowej zagadnień, a zwłaszcza badań nad ryzykiem w ujęciu inter- i transdyscyplinarnym.

Tadeusz Teofil Kaczmarek